

Vissers van mensen

Zondag 23 april 2023, tweede na Pasen
profeten: Jesaja 43:1-7, evangelie: Johannes 21:1-14

Geliefde gemeente,

We hebben voor vandaag twee ingrediënten op gekregen voor onze bezinning over het leven, ons geloof en ons kerk-zijn. In Nederland bestaat een samengesteld oecumenisch leesrooster en dat volgen we vandaag, met een lezing uit de profeten, Jesaja 43:1-7 en een lezing uit het evangelie, Johannes 21:1-14. We beginnen met Johannes 21, en dan aan het eind van de preek komt Jesaja 43 ook nog even aan bod.

Er is altijd veel te doen geweest over het 21^e hoofdstuk van het Johannesevangelie. Dat komt doordat aan het eind van hoofdstuk 20 de suggestie wordt gewekt dat dat het wel was. De schrijver tekent dan immers op: Jezus heeft nog wel veel meer gedaan wat niet in dit boek staan, maar dit is opgeschreven opdat u – lezer, hoorder – zult geloven dat Jezus de messias van God is, de Zoon van God, en door te geloven zult leven door zijn naam (Johannes 20:30-31).

Maar dan komt er toch nog dat 21^e hoofdstuk met een nieuw slot aan het eind. Maar dat is dan geschreven in de wij-stijl, door anderen dan 'de discipel van wie Jezus hield' zoals hij meermalen wordt genoemd, die zij als oorspronkelijke schrijver aanduiden. Dus je denkt al gauw: hoofdstuk 21 is een latere toevoeging. Tegelijk is er vanuit de vroegste tijden geen versie van het Johannesevangelie bekend dan zonder dit tweede slot. Dus het lijkt er vanaf het begin bij te horen.

Het is sowieso een veel betekenend hoofdstuk, dat in tweeën uiteen valt. Eerst de visserijscène, zoals wij die vanmorgen hoorden voorlezen. En dan het wel bekende gesprek van Jezus met Petrus aan de oever van het meer.

Het gaat in dit hoofdstuk om de voortgang, de voortzetting van Jezus' missie voor de wereld via zijn gemeente, via zijn kerk.

In vers 14 lees je, na de visvangst en het samen eten op de oever van het meer: dit was nu de derde keer dat Jezus verscheen aan zijn leerlingen. De derde keer. De verschijning aan Maria Magdalena in de tuin wordt niet meegerekend. De focus ligt op wat er over is van de twaalf. De eerste keer was 's avonds op de eerste paasdag zelf. Een nieuwe werkelijkheid dient zich aan. Jezus is niet dood, maar Hij leeft. Hij wenst hen vrede en blaast op hen onder de woorden: ontvang de Heilige Geest, jullie krijgen de volmacht om de vrucht van mijn werk te verspreiden, uit te delen: de genade van God, de vergeving van zonden, een nieuwe verhouding tot God als jullie Vader (Johannes 20:19-23)

Het lijkt meteen al op een soort uitzending. Zoals aan het eind van het Matteüsevangelie: ga op weg en maak al de volken tot mijn leerlingen door hem te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, en hun te leren dat ze zich moeten houden aan al wat ik jullie heb opgedragen, te weten het dubbelgebod van de liefde, en houd voor ogen: Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld (Matteüs 28:18-20). Dat was bij Matteüs in Galilea, waar alle elf erbij waren. Opvallend is dat Matteüs dan meldt: toen zij Jezus als de Opgestane zagen, bewezen ze Hem eer, al twijfelden enkelen nog (Matteüs 28:17).

Bij Johannes is dat twijfelen een apart verhaal. Van Tomas. Die er de eerste keer dat Jezus verscheen, op de avond van de eerste Paasdag, niet bij was. Jezus verscheen een week later voor de tweede keer. Toen was Tomas er wel bij, die gezegd had: ik zal niet geloven als ik niet de wonden van de spijkers in zijn handen kan voelen en het gat van de speer in zijn zij kan voelen. Niet alleen zien, maar voelen. Lichamelijk, empirisch, fysiek. Met meerdere zintuigen. Hoe sceptisch wil je het hebben? Er is begrip voor twijfel in de kerk. Klopt het wel, kan

het wel, is het wel waar allemaal? Tot in de harde kern van de twaalf was er niet alleen het verraad, en de verloochening, maar ook de twijfel. Maar Tomas gaat om. Hij wordt overrompeld door de nieuwe werkelijkheid: Jezus is niet dood, maar Hij leeft. Mijn Heer en mijn God...! (Johannes 20:24-29). Dat was de tweede maal dat Jezus verscheen aan zijn discipelen.

Meestal wordt het verhaal van Tomas voorgelezen in de kerk op de eerste zondag na Pasen. Wij – mijn vrouw en ik – hoorden het vorige week in verschillende talen voorlezen in de kerk van Gemeenschap van Taizé in Frankrijk.

En vandaag, de tweede zondag na Pasen is er ons verhaal van de visvangst, met het net over de andere boeg. Daarbij zijn zeven leerlingen van het eerste uur aanwezig, van wie er vijf bij name waren genoemd. Het is aan alle kanten een verhaal vol symboliek. Er staat meer dan je denkt. Het is meer dan de vissers uit de groep, die weer vis weten te vangen en Jezus die hen trakteert op een gebakken visje als ontbijt.

In Lucas 5:1-11 komt een soortgelijk verhaal voor. Bij de roeping van Petrus, Johannes en Jacobus, de zonen van Zebedeus, die met Petrus samenwerkten in de visserij. Toen had Jezus gezegd, nadat hij eerst een boot van hen had gebruikt om vandaaruit de menigte op de kant toe te spreken: vaar het meer op en gooi je netten uit om vis te vangen. En Petrus had geopponereerd: rabbi, dat heeft geen zin, wij zijn al heel de nacht in de weer geweest, er zit niks in voor vandaag. Maar als U het zegt, nou ja, dan zullen we het doen. Ze haalden zoveel vis op, dat de netten bijna scheurden. En toen had Jezus gezegd: jullie zullen vissers van mensen worden. Vanaf toen volgden ze Jezus.

De derde maal dat Jezus verschijnt in het Johannesevangelie aan zijn leerlingen als de Opgestane gaat het weer een stap verder, vergeleken bij de eerste twee keer. Eén was dus: zegen en uitzending. Twee was: de twijfel overwonnen. En drie is: en nu de wereld in om mijn werk voort te zetten. Vissers van

mensen worden. Anderen betrekken bij de liefde van God, zoals jullie die nu volledig hebben leren kennen door Mij.

Wat doe je als je even niet weet hoe het verder moet? Je keert terug naar de routines van het leven. Je moet toch door, hoor je zoveel mensen zeggen, nadat er iets ingrijpends in hun leven is gebeurd. Ik ga weer vissen, had Petrus geroepen. En zes van de elf zeggen: wij gaan mee. Maar het is een hopeloze eerste keer. Zijn ze het verleerd soms na de jaren in het gevolg van Jezus? Dan staat er iemand aan de kant die roept: jullie hebben niks zeker (zo negatief staat het er echt in het oorspronkelijk). Hoewel ze Hem niet herkennen en het voor hen dus zomaar iemand is die zomaar iets roept, doen ze het. Het is dus niet: omdat U het zegt, rabbi, zullen we het doen. Maar meer: ach waarom niet. En dan vangen ze 153 grote vissen terwijl het net niet scheurt. En weer is het de discipel van wie Jezus hield, die Petrus voor is en zegt: het is de Heer!

Petrus springt de boot uit en bereikt als eerste de oever, waar Jezus al klaar zit bij een kolenvuurtje met vis en brood, om samen met hen het ochtendmaal te houden. Kolenvuurtje, zo staat er expliciet (anthraciet is het Griekse woord in dezen, de ouderen onder ons kennen het nog wel). En dat woord komt maar twee keer voor in de bijbel: hier, waar zometeen de drievuldige vraag aan Petrus zal klinken: Simon heb jij mij lief en hij drievoudig de opdracht zal krijgen: wees een goed herder voor de mensen die ik jou ga toevertrouwen. En waar was de eerste keer? Zeker, dat was op de binnenplaats van het paleis van de hogepriester toen Petrus zich warmde in de nacht dat Jezus werd verhoord en gefolterd en hij Hem drie keer verloochende (Johannes 18:15-27, kolenvuur: vers 18). Dat is natuurlijk niet toevallig. Alleen dat vuurtje al, waaraan je je kunt warmen en waarop je vis kunt bakken, dwingt tot grote bescheidenheid en tot schroom: wie zijn wij dat we door de Heer worden aangenomen en in dienst worden gesteld, om in zijn opdracht de wereld in te gaan.

Ondertussen is de vis in velerlei opzicht een christelijk symbool geworden. Hij staat voor Christus zelf. *Ichtus* als acroniem voor Jezus Christus, Zoon van God, Redder. I-ch-t-u-s: *Ièsous Christous Theou Uios Sotèr*. Een acroniem wil zeggen: een nieuw woord op basis van een afkorting, zoals bij ons bijvoorbeeld de havo. Alleen in het geval van het Griekse *ichtus* was het al een bestaand woord: namelijk *ichtus*, de levende vis. In het Grieks een ander woord dan als de vis als voedsel wordt klaar gemaakt. Dan verandert het ook in onze tekst (*opsarion*, vers 9 en 10). Nee *ichtus* is de levende vis, zoals die in het water zwemt en ook nog in de netten spartelt (vers 6 en 8).

Je kunt daar een vervelende kant mee op: vissers van mensen worden. Zieltjes winnen. Ledenwerving voor de kerk, omdat het getal telt. Overreden en druk uitoefenen. Bekeren en mensen uit hun oorspronkelijke cultuur trekken. Zending als imperialisme en kolonialisme. Het staat allemaal niet in een gunstig daglicht. Alsof evangelisatie een kwaad is. Je mag best met subsidie iets diaconaaals op poten zetten, als het tenminste niet alleen voor eigen leden is, maar o wee, als je met mensen gaat praten over het geloof zelf.

In de gevangenis waar ik werkte als protestants geestelijk verzorger, mocht er gewerkt worden onder de gedetineerden die zich als 'protestants' hadden laten registreren. Voor anderen mochten we best wat organiseren, als het dan maar 'neutraal' was. Aldus onze huidige overheid en de meerderheid van de seculiere politici. Wat armetierig denk ik dan. Welk bezwaar zou een overheid er nu tegen kunnen hebben, als alle criminelen (en andere zelfzuchtige burgers in dit land, wie de schoen past trekke hem aan) zich massaal zouden bekeren tot oprechte christenen, die vervolgens stoppen met zuipen, blowen, stelen en beroven, drugs verhandelen, liegen en bedriegen, vreemd gaan, maar gewoon gaan werken voor hun centen, oppassende huisvaders worden en zich ook nog eens gaan inzetten voor kwetsbare anderen en verantwoordelijkheid gaan nemen voor het algemeen belang.

Vissers van mensen worden: dat is natuurlijk: mensen uitnodigen om aan de beweging van Gods liefde mee te gaan doen. Om Gods Koninkrijk in je leven te zoeken, dat wil zeggen: de verlamrende werking van eerdere fouten in je leven of grote tegenslagen en teleurstellingen door Gods genade te overwinnen, om je niet te laten verslaan door het kwaad, maar steeds de moed te vinden opnieuw te beginnen en voort te gaan op de weg van geloof, hoop en liefde.

En dat gaat uit naar alle mensen. Die 153 vissen in dat niet gescheurde net: dat heeft vanaf het begin van de kerkgeschiedenis uitleggers en predikers gefascineerd. Zit er een nummersymbolische betekenis achter, al dan niet wiskundig, of is het via nummer-letterwaarden te decoderen? Of is het, zoals de oude kerkvader Hiëronymus in de tweede eeuw dacht: precies het getal van de toen bekende vissoorten (die overigens natuurlijk, dat wist hij ook wel, niet allemaal in het zoetwatermeer van Tiberias aanwezig waren). Hoe dan ook: alle symbolische interpretaties komen uit op een soort Verenigde Naties van de wereld in dat éne net. De christelijke beweging is een universele beweging. Eigenlijk moet je zeggen: de bijbelse beweging is een universele beweging, want ook de weg van God met Israël die aanvangt in het Oude testament is er één met het oog op alle volken. En dat we beginnen met Genesis 1: alle mensen zijn familie van elkaar, want afstammend van Adam en Eva, dat is geen natuurhistorie, maar prediking!

De kerk is een *katholieke* kerk: een gemeenschap van en voor alle mensen, van alle soorten en maten. Dat betekent in onze geloofsbelijdenis dat woord 'katholiek' oorspronkelijk, hoezeer wij bij dat woord 'katholiek' ook aan het Rooms-katholieke kerkinstituut zijn gaan denken. Ik geloof de éne heilige katholieke Kerk. Protestantsen vertaalden het van de weeromstuit vaak met 'algemeen christelijk'. In Taizé zongen we: de éne heilige universele kerk.

Wat wil dit alles zeggen: welnu, dat wij tot op de dag van vandaag een missie hebben, om mensen - over groepsgrenzen heen, ook in onze eigen omgeving - te betrekken bij Gods Koninkrijk, bij Gods liefdesbeweging. En dat we ook de gehoorzaamheid of de *guts* moeten hebben, om het met een zekere regelmaat eens over een andere boeg te gooien met ons kerkewerk, als de oude patronen uitgewerkt lijken. Of dat als we merken dat het bij ons allemaal wat moeizaam gaat, we onze geldmiddelen en vermogens in de kerk misschien beter ook kunnen verplaatsen naar initiatieven die wel succesvol zijn.

Dat ook wij in alle bescheidenheid en schroom, want wie zijn wij om hoog van de toren te blazen in een eeuwenoude cultuur, waarin kerk en christendom veel goeds hebben gedaan, maar ook veel kwaad hebben gesticht, vandaag nog steeds geroepen worden om 'vissers van mensen' te zijn, of net als Petrus goede herders te worden voor de mensen die God op ons pad brengt en toevertrouwt.

En daarvoor kom ik dan nog even terug op de eerste schriftlezing: Jesaja 43. Natuurlijk gelden die woorden het volk Israël. Maar ik buig ze toch ook in de richting van de veelkleurige gemeente uit alle mensen. In de woorden van Jezus: Ik zal met jullie zijn tot aan de voltooiing van de wereld. Wees niet bang om de weg van het geloof te gaan, ook vandaag. Wees niet bang, want Ik heb je bij naam geroepen. Jullie zijn van Mij. Als je door water moet gaan, Ik ben bij je; of door rivieren, je zal niet worden meegesleurd: door vuur, het zal je niet verteren, want ik de HEER ben je God, je Redder. Jij bent kostbaar in mijn ogen. Wees niet bang, in wat je te doen staat, want ik ben met jullie. Ook anno 2023 in de Hoekse Waard, onder de rook van Rotterdam.

Amen

Zingen: Gezang 686 ('De Geest des Heren heeft')